

Kuum august üllatas trombide ja tuulispasaga

Ain Kallis
21. september 2007

Aastast 2002, kui peosolev ilmalehekülj esimest korda ilmus, on selle pealkirjad koos ilmastikuga muutunud. Näiteks kuumal ja kuival 2002. aastal «August praadis Eestit ja uputas Euroopat» või siis märjal 2004 «Ülemiste vanakesel on tänavu nimeks August!». Kaks aastat tagasi oli lõikuskuu peaaegu samasugune kui nüüd, ainult viimasem, sestap oli ka tollases pealkirjas viiteid äikesele ning tuulispaskadele.

Tänavu algas tõeline suvi just viimasel suvekuul. Parem hilja kui mitte kunagi, rõõmustasid kaasmaalased ja supelrannad täitusid päevitajaist. Augusti lõpupäevil oli vesi järvedes ja meres soojem kui juuni lõpus. Ja paar päeva püsis Lõuna-Eesti järvedes lausa vahemereline veesoojus 26-27 kraadi!

August algas aga päris nukralt, vihma ja tormiga. 4. kuupäeval saabus kuumalaine, mis muutis ilma kauniks. Rahul olid nii põllumehed, kes said lõikuskuul lõigata, kui puhkajad, kes said rahus puhata. Esimese kümme päevaku jooksul peaaegu ei sadanudki (Eesti rehkendati keskmiseks vihmahulgaks napid 4 millimeetrit), sooja oli 19,1 kraadi ehk 2,5 pügalat keskmisest rohkem.

Rekordiüritus luhtus

Kuu keskpaik, teine dekaad, oli keskmise 19,7 kraadiga selle suve kuumim (4,3 kraadi üle normi). Tartus on too periood soojem olnud vaid 1939. aastal. 13. kuupäeval mõõdeti kümnes ilmajaamas maksimumtemperatuuriks 30 kraadi ja enam.

Augusti rekordiürituse rikkus aga ära kuu lõpukolmandik. See oli küll ligi kraadi jagu normist soojem, aga 1866. aastast peetava arvestuse järgi on august Tartus neljal aastal ikkagi soojem olnud.

Augusti keskmiseks õhutemperatuuriks Eestis arvutati EMHIs 17,9 kraadi, mis on pikaajalisest keskmisest kõrgem 2,5 kraadi võrra. Soojad olid riigi äärealad (Vilsandi 18,7 ja Võru 18,5 kraadi), jahedam aga sisemaal (Väike-Maarjas 17,4 kraadi).

Kuu keskel oli ilm Lõuna-Eestis nagu kusagil ekvaatori kandis Kambjas kui Gambias! Päeval tõusis kuumus 28 kraadile, öösel ei langenud termomeetrinäit 20 pügalast allapoole. Ja sageli tuli piksevihma.

Palju sadas Tallinnas, 134 millimeetrit (29. augustil ladises seal tõeline paduvihm, 51 millimeetrit!), üle nelja korra vähem Võrus (31 millimeetrit). Kuu lõpul ehmatas Tabasalu ja Ääsmäe rahvas end kangeks, sest maapind kattus paksu rahe- ning jääkruubikihiga (jääkruubid on umbes kolmemillimeetrise läbimõõduga, rahe algab poolest sentimeetrist).

Pikselised päevad

Sademeid saime üle riigi keskeltläbi 67 millimeetri jagu, norm on aga 78 millimeetrit.

Teatavasti armastavad tele- ja lehemehed trafaretseid küsimusi esitada. Neilt šnitti võttes võiks pärida, et mida mõtlesite, kui kuu otsa sai? Üks võimalik vastus: «Kui august lõppes, mõtlesin, et oli üks soe, pikseline ja tuulispasane kuu!»

Trombe-tornaadosid võis lõikuskuul siinkandis kohata ju sageli: 4. kuupäeval Kuressaares, kümme päeva hiljem Sõmerpalu lähedal ning üheksa päeva pärast Kiltsi ja Vao külas. Kuressaare omast tehti ka pilte. Oli näha, et päris trombiga tegu siiski polnud, sest «londi» ots ei ulatanud maani. Seega võisid saarlased imetleda nn lehterpilve.

September – soojapoolne sügiskuu?

Kui mullu olid mihklikuus metsad seeni täis, siis tänavu pole laanest suurt midagi võtta. Võtmine käib rohkem põldudel. Ja kartuleid olla palju, vaatamata mardikate massrännakule. Aastakümneid tagasi jälgiti erilise hoolega ilmateateid augusti lõpupäevil □ tuli ju septembris kolhoosi või sovhoosi «kartulisse minna».

Just need nädalad on tuhandetele mällu sööbinud kui vihmased, ligedad ja külmad. Läksid kõik: tudengid, töölised ja kontorirotid. Muide, välisluure operatsioonid N Liidu vastu toimusid enamasti just sügiskuul olid ju ka tšekistid-kagebistid puha maale saadetud, rahvavaenlaste asemel kartuleid koristama.

Lausa imelik mõelda, kuidas küll nüüd saak salve saab! Või on ilmastik kapitalismitingimustes paremaks muutunud?

Mudelid ennustavad, et tänavune mihklikuu lõpp peaks tulema enam-vähem selline, nagu norm ette näeb, see tähendab pikaajalise keskmise lähedase õhutemperatuuri ning sademetehulgaga. Ajuti ja kohati on muidugi öökülma karta. Oodata ega peljata ei tasu ei kõva kuumust ega külma. Näis.

Välismaalt

- Neljandat korda New Yorgi linna ajaloos nähti seal tornaadot.
- Jaapan sai uueks kuumarekordiks 40,9 kraadi.
- Šveitsis sadas kolme päevaga kuunorm vihma (150 millimeetrit).
- Tšiili pealinnas sadas lund - ka haruldane asi.

Aastate eest

6.–7. augustil 1967 möllas Loode-Eestis sajandi torm. Tuule kiirus küündis kahel päeval 35 meetrini sekundis.

1907. aasta lõikuskuu keskmine õhutemperatuur Tartus oli väga madal, kõigest 12,8 kraadi! Külmem on olnud vaid 1899. aasta august 12,7 kraadiga. Vihmagi tuli 1907. aastal palju: 114 millimeetrit.

Päevalehes kirjeldati ilmaelu:

- Pärnust. Suivili on veel täiesti roheline, ka kardulate mä-danemise üle kuulatakse kaebust. Põllumehed on õieti kurvad.
- Peterburist. Mesilaste väljanäitusel peasesivad nad kogemata puust välja ja tormasivad vihaga rahva kallale.
- Märjamaalt. Märjamaa kihelkonnas Tolli pere karjamaal olla suur kollakas-valget karva madu ilmunud ja rukkilõikajate poolt suure vaeva järele kaigastega maha notitud. Madu olnud vikati löe pikkune tubli jäme elukas ja on materdamise juures vihaselt inimeste peale kippunud.

1957. aasta august oli Tartus ilma poolest normaalne: keskmine õhutemperatuur 15,1 kraadi, sademeid 81 millimeetrit.